

Predikant in de West

Naast de grote bezittingen in de Oost, kende Nederland in de negentiende eeuw ook een aantal (deels voormalige) bezittingen op het Westelijke halfrond. De eerste die in de onderzochte periode naar de West toog was een jongere broer van de al genoemde eerste Indiëganger W.C. Slingerland Conradi: C. Conradi P.Jz. Na een hulppredikerschap van een kleine vier jaar in Leeuwarden werd hij in 1836 tot predikant voor de Vereenigde Protestantsche gemeente van Curaçao benoemd en vervolgens als zodanig in het moederland bevestigd. Omdat er in Paramaribo toen in het geheel geen predikant was, werkte hij begin 1837 eerst enkele maanden bij de hervormde gemeente aldaar. Na achttien jaar arbeid op Curaçao, keerde Conradi terug naar Suriname, waar hij tot zijn dood in 1876 zou blijven werken.⁷¹ De bij KB van 11 november 1824 ingestelde gemeente van Curaçao kende twee predikantsplaatsen: één voor een hervormde en de andere voor een lutherse voorganger. In 1842 werd laatstgenoemde plaats in Den Haag toegekend aan A.I.K. Meijer, die op dat moment al zo'n drie jaar een gemeente zocht.⁷² W.F.H. Laret ontving na vijf jaar kandidaat te zijn geweest in 1856 eindelijk een benoeming voor St. Eustatius, waar een jaar eerder een vaste predikantsplaats was gevestigd. Later vertrok hij vandaar naar Bonaire en vervolgens – in 1869 – naar het Surinaamse Nickerie. In laatstgenoemde plaats volgde hij G.L. Batenburg op, die nog geen zes jaar nadat hij daar als jong predikant was begonnen, was gestorven.⁷³ De evangelisch lutherse gemeente te Paramaribo werd van 1834 tot 1839 gediend door J. Crietée. Een jaar na diens dood werd deze daar opgevolgd door C.M. Moes, die eerder hulpprediker te Leerdam was geweest; laatstgenoemde bleek uit sterker hout gesneden: hij bleef tot zijn pensioen in 1862.⁷⁴

De hervormde gemeente van Paramaribo bezat van 1846 af drie jaar lang ook een hulpprediker: W. Boekhoudt, die in 1845 als gouverneur bij een aanzienlijke familie in de kolonie was gearriveerd. Boekhoudt, die zowel in de hervormde als de lutherse kerk vooring, wijdde zich als trouw leerling van de Groningers aan de godsdienstige scholing van de hervormd gedoopte kleurlingen, die destijds veelal slechts Neger Engels spraken. Hij maakte zich die taal eigen en preekte onder grote toeloop enkele malen daarin. Twee verzoeken van de kerkeraad, gevolgd door een oproep van aanzienlijke gemeenteleden, die gesteund werd door de gouverneur, om hem als tweede predikant in Paramaribo aangesteld te krijgen, liepen vast in Haagse onwil. Hervormd Paramaribo, dat ruim 3.600 zielen telde, kreeg later wel een tweede predikantsplaats, maar deze was niet bestemd voor het werk onder de inheemse bevolking; Boekhoudt had toen inmiddels allang een

Kerk in Nederlandsch-Indië; haar ontwikkeling van 1620-1939, 's-Gravenhage 1947, 272; BZ 1849B, 367; 1855B, 592v.; 1861A, 427v., 536-539. In de Oost verdiende per 1836 een predikant 1^e en 2^e-3^e klasse resp. f 500 en f 400 p.m.; daarboven kwamen nog allerlei emolumenten; Hooijer, *Kerkelijke wetten*, 321-326 (aldaar ook het aantal voor 1835 en de pensioenregeling). In 1832 werden de (toekomstige) traktementen in de West: voor Paramaribo: herv. en luth. p: f 6.000 en f 5.000; r.k. priester en kapelaan: f 3.500 en f 1.500; voor Curaçao: prot.: 2 x f 3.000; rk.: 2 x f 1.200; BZ 1832B, 430, 564v. Zie ook het art. van M. van Selm in n. 54.

⁴⁸ O.A. Roulet (...; 29); W.C. Slingerland Conradi (05-69; 29).

⁴⁹ J.A. Veekmans (04/05-38; 29); J. Scheuer Wz. (07-54; 32); S.A. Buddingh (11-69; 32); H.H. Schiff (09-83; 33); T. van de Beek (09-37; 34); J.E.G. Hardij (06-41; 35); W.R. baron van Hoëvell (12-79; 35); J.H. van Rossem (12-04; 35); J.J. Scheuer Wz. (12-91; 35); A. Westenbrink Meijer (11-66; 35); W.C.H. Toewater (13-74; 37).

⁵⁰ Th. Jutting (12-62; EL 36).

⁵¹ F.U. van Hengel W.Az. (14-76; 37); H. Marnstra D.Az. (14-64; 37); F.C. van der Meer Kuffeler (14-68; 38); J.F.G. Brumund (14-63; 39); P.L. de Gaay Fortmann (17-76; 39); A. van Davelaar (17-89/91?; 40); A.C. van Maarseveen (17-66; 40);